

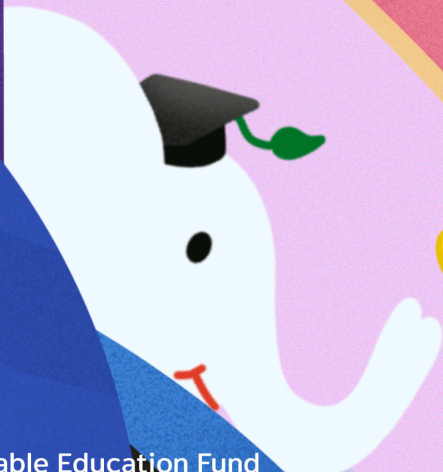
จากใจผู้จัดการ

หลักประกันโอกาสทางการศึกษา
ภาคบังคับถึงอุดมศึกษา

ทางช้างเผือก

ออกจากกับดักยากจนข้ามรุ่น

หลักประกันโอกาสทางการศึกษา

ภาคบังคับถึงอุดมศึกษา ทางข้างเพื่อออกจากกับดัก ยากจนข้ามรุ่น

สวัสดีครับเพื่อนภาคีกองทุนเพื่อ
ความเสมอภาคทางการศึกษาทุกคน จากใจ
ผู้จัดการ กสศ. ฉบับนี้ ผมขอแนะนำถึงความ
ก้าวหน้าที่สำคัญในการสร้างหลักประกันโอกาส
ทางการศึกษาที่ทาง กสศ. และหน่วยงาน
ภาคีพยายามผลักดันกันมาหลายปีเพื่อให้มี
ระบบการเชื่อมโยงข้อมูล ทรัพยากร และการ
ส่งต่อนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้
รับโอกาสทางการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัย
ถึงอุดมศึกษาอย่างไร่อยต่อมากล่าวกับ
ทุกท่านครับ

ด้วยเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของ
ประเทศไทยที่ต้องการก้าวออกจากกับดัก
รายได้ปานกลางภายใน 20 ปี การพัฒนาคน
ตลอดทุกช่วงวัยให้มีสุขภาพดี และศักยภาพ
สูงถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อเป้าหมายดังกล่าว
ดังนั้นการสร้าง ‘หลักประกันโอกาสทางการ
ศึกษา’ ให้แก่เด็กเยาวชนไทย โดยเฉพาะกลุ่ม
เปราะบางและด้อยโอกาสจึงถือเป็นมาตรการ
สำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
ที่มากกว่าการสนับสนุนทุนการศึกษาหรือการ
บริจาคช่วยเหลือเป็นครั้งคราว แต่เป็นการ
วางระบบให้ยั่งยืนเหมือนที่โต้เถียงกับระบบ
‘หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า’ ที่คนไทย
ทุกคนสามารถรับบริการรักษาโรคโดยไม่ต้อง
กังวลเรื่องฐานะของครอบครัว

กระนั้น กระบวนการสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา จำเป็นต้องเริ่มต้นกันตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ อาศัยการทำงานระหว่างหลายหน่วยงาน เรื่องนี้เป็นความก้าวหน้านับตั้งแต่ปีแรกของ กสศ. ที่เริ่มต้นโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข หรือ ‘ทุนเสมอภาค’ หนึ่งในกลไกสำคัญในการค้นหากลุ่มเป้าหมาย เด็กเยาวชนในครัวเรือนยากจนพิเศษที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรอง ให้รอดพ้นจากเส้นวิกฤตความจนด้วยการจัดสรรเงินสนับสนุนคนละ 3,000 บาทต่อปี เพิ่มเติมจาก ‘ทุนอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน’ ที่ต้นสังกัดจัดสรรให้เด็กมีค่าครองชีพเพิ่มขึ้น สามารถเดินทางมาเรียนได้อย่างต่อเนื่องจนจบการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 ถึงตอนนี้ก็ 5 ปีแล้ว

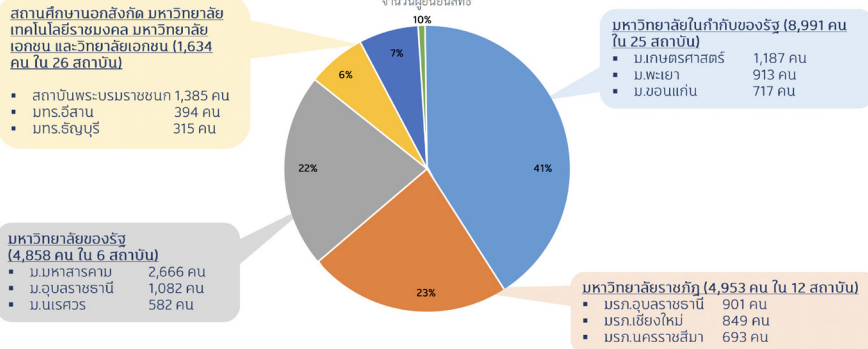
ในประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมา พบว่า นอกจากอัตราเงินอุดหนุนด้านการศึกษาที่ควรสอดคล้องกับค่าใช้จ่ายแล้วนั้น เงินอุดหนุนควรต้องเป็นสวัสดิการที่ครอบคลุมนักเรียนยากจนทุกระดับชั้น ซึ่งนับถึงวันนี้ที่ประเทศไทยมีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี เกิน 1 ทศวรรษก็ยังไม่ครอบคลุมระดับชั้นอนุบาล มัธยมปลาย และสายอาชีพ ขณะที่ กสศ. พบว่า นักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนด้านการศึกษา มีอัตราการมาเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และจะมีโอกาสได้ไปต่อในระดับอุดมศึกษา

หากย้อนกลับไปเมื่อปีการศึกษา 2561 ซึ่งเป็นปีแรกที่ กสศ. เริ่มต้นสร้างระบบการคัดกรองนักเรียนยากจนด้วยการทำงานร่วมกับ สพฐ. ที่มีคุณครูทั่วประเทศช่วยลงพื้นที่สำรวจและบันทึกข้อมูลการคัดกรองนักเรียนยากจนให้กับเรา ปีนั้นมีเด็กนักเรียนชั้น ม.3 รุ่นแรกที่ได้รับทุนช่วยเหลือจากการคัดกรองนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษจำนวน 148,021 คน จากการติดตามต่อเนื่องเราพบว่านักเรียนกลุ่มนี้ยืนยันสิทธิ์เข้าศึกษาต่อผ่านระบบการคัดเลือกกลางบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา (TCAS) ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20,018 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.52 ของนักเรียนทุนฯ

นักเรียนยากจน/ยากจนพิเศษที่ยื่นสิทธิ์ TCAS 66
จำแนกตามประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

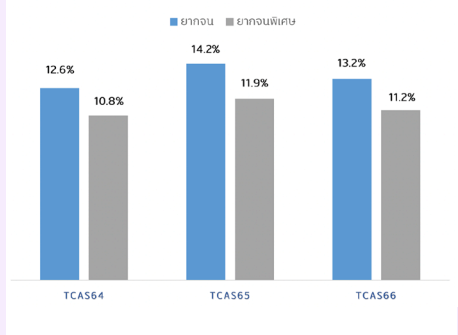
จำนวนทั้งสิ้น 21,921 คน 69 สถาบันอุดมศึกษา

ขณะที่ปีการศึกษาปัจจุบัน มีนักเรียนชั้น ม.3 ปีการศึกษา 2562 ที่ได้รับทุนช่วยเหลือจากการคัดกรองนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษของ กสศ. ยื่นสิทธิ์ผ่านระบบ TCAS ปีการศึกษา 2566 จำนวน 21,921 คน คิดเป็นร้อยละ 12.46 ของนักเรียนทุนทั้งหมด 175,977 คน กระจายอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 69 แห่งครับ

เพื่ออนาคต กสศ. จะเห็นว่า แม้ฐานประชากรกลุ่มเป้าหมายในการทำงานปีที่ 2 ของ กสศ. จะเพิ่มขึ้นจากการที่เราได้ขยายการทำงานร่วมกับ สพฐ. ในปี 2561 ไปยังสังกัด อปท. และ บก.ตชด. ในปี 2562 แต่เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของน้อง ๆ กลับมีสัดส่วนลดลง นี่จึงเป็นโจทย์สำคัญว่าจะสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาให้พวกเขา มีความมั่นใจในการเรียนต่อมากขึ้นได้อย่างไร โดยเฉพาะเด็ก ๆ สังกัด บก.ตชด. และโรงเรียนสังกัด อปท. ที่ยังต้องการการสนับสนุนด้วยทรัพยากรที่ยั่งยืนอยู่มาก

สัดส่วนของนักเรียนยากจน/ยากจนพิเศษที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง TCAS64 TCAS65 และ TCAS66

เพื่อสนับสนุนการส่งเสริมหลักประกันโอกาสทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัย-อุดมศึกษา 20 ปี กสศ. ได้ดำเนินการส่งต่อข้อมูลเหล่านี้ ไปยังภาคีที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องครับ โดยเมื่อช่วงต้นเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) และกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ได้ร่วมกับ กสศ. เปิดเวทีประกาศถึงความร่วมมือในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้ยั่งยืน ด้วยการมีระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษา 20 ปีในสังคมไทย ซึ่งไม่ว่าลูกของใคร จะเกิดมาในครอบครัวยากดีมีจน ถ้ามีความมุ่งมั่นตั้งใจ และมีศักยภาพทางการศึกษา ต้องได้เรียนจนสุดความสามารถ โดยไม่ต้องกังวลเรื่องฐานะของครอบครัว นับตั้งแต่ก้าวเข้าสู่ระดับชั้นปฐมวัยไปจนถึงปริญญาตรี หรือสูงกว่านั้น จากการรับรู้การมีตัวตนของกลุ่มเป้าหมายข้างเผือกเหล่านี้ (Awareness) ที่แต่ละหน่วยงานระดับชาติได้รับทราบและให้ความสำคัญ นำมาสู่การมีพันธสัญญาต่อสังคม (Social Contract) ที่แต่ละฝ่ายจะช่วยกันดำเนินการดังนี้ครับ

ทปอ.
ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย
Council of University Presidents of Thailand

ทปอ.

วางแผนลดค่าสมัครสอบ TCAS
ให้นักเรียนยากจน-ยากจนพิเศษ
โดยกำหนด KPI การเพิ่มสัดส่วน
เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

กยศ.

เตรียมนโยบายลดหนี้ให้แก่
ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี
ในสาขาที่เป็นความต้องการของ
ประเทศ (s-curve)
30-50%

อว.

สนับสนุนให้ทุกมหาวิทยาลัยพัฒนา
แพลตฟอร์มรับส่งข้อมูล
นักเรียนยากจน-ยากจนพิเศษ
จัดหาแหล่งทุนเพิ่มเติม

เพื่อนภาคี กสศ. ครับ ประสบการณ์ทำงานที่สะสมมาทำให้เราเรียนรู้ว่าการเปิดโอกาสจากเพื่อนภาคีทุกฝ่ายมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปิดระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาให้เป็นจริง ด้วยพลังของ ‘ฐานข้อมูล’ ที่เหนี่ยวนำความร่วมมือจากเพื่อนภาคีทำให้ กสศ. สามารถทำบทบาทหน้าที่ในฐานะ ‘ตัวเร่งปฏิกิริยา’ (Catalyst) ในการเปลี่ยนแปลงกลไกเชิงระบบของจัดสรรทรัพยากรลงไปสู่ประชากรที่ด้อยโอกาสที่สุดได้ภายในช่วงเวลาที่เร็วขึ้น ทำให้เกิดพันธสัญญาต่อสังคมหรือ Social Contract ที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและลงมือพาเด็กข้างเผือก อันหมายถึงเด็กที่ยากจนที่สุดแต่มีศักยภาพสูงหลุดออกจากกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้ตามเป้าหมาย นั่นคือ รุ่นพ่อแม่จนแต่รุ่นลูกจะไม่จนแล้วด้วยการ Mobilize ขยับทรัพยากรจากจุดต่างๆ มาช่วยเด็กๆ ของเรา

ปัจจุบัน สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กสศ. ได้ร่วมงานกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ในการทำความเข้าใจเส้นทางของเด็กข้างเผือกและครอบครัวว่าจะต้องปลดล็อกอุปสรรคอะไรบ้างเพื่อให้ได้เข้าสู่การศึกษาผ่านงานวิจัยในเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และร่วมกับนักวิชาการหลากหลายสาขาเพื่อพัฒนาข้อเสนอนโยบายในการพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยกระบวนการ Rapid research คิดค้นนวัตกรรมและลงมือทดลอง เพื่อในอนาคตอันใกล้ กสศ. จะได้ทำหน้าที่ Match maker ระดมความร่วมมือและขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเชิงลึกได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้น

“
การมีระบบหลักประกัน
โอกาสทางการศึกษา 20 ปีใน
สังคมไทย ซึ่งไม่ว่าลูกของใคร
จะเกิดมาในครอบครัวยากดี
มีเงิน ถ้ามีความมุ่งมั่นตั้งใจ
และมีศักยภาพทางการศึกษา
ต้องได้เรียนจนสุดความ
สามารถ โดยไม่ต้องกังวล
เรื่องฐานะของครอบครัว
”

ทุกท่านครับ ในเส้นทางหลักประกันโอกาสทางการศึกษาจากภาคบังคับถึงอุดมศึกษาให้เกิดความยั่งยืน ยังต้องการความช่วยเหลือจากเพื่อนภาคี กสศ. ทุกคนในการส่งต่อความมั่นใจไปยังนักเรียนในพื้นที่ที่ได้รับทราบข้อมูลว่าพวกเขามีหลักประกันโอกาสมากขึ้นแล้ว โดยเฉพาะนักเรียนชั้น ม.3 ในโรงเรียนขยายโอกาสกว่า 8,000 แห่งทั่วประเทศ และช่วยฝากไปยังผู้ปกครองให้เชื่อมั่นว่าลูกหลานของท่านสามารถขยับฐานะจากการศึกษาที่สูงขึ้นได้จริง

ในปีการศึกษา 2567 ที่จะถึงนี้ มีความท้าทายอย่างยิ่ง เนื่องจากนักเรียนชั้น ม.3 ในปีการศึกษา 2563 คือนักเรียนรุ่นแรกที่เจอแรงกระแทกจากผลกระทบโควิด-19 ต่อเนื่อง 3 ปี ซึ่งอีกไม่กี่เดือนนี้ พวกเขาจะเริ่มเข้าสู่ระบบการคัดเลือกกลางบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา (TCAS) ปีการศึกษา 2567 กันแล้ว

“
ขอบคุณเพื่อนภาคี
กสศ.
ทุกท่านอย่างยิ่งครับ
”

ติดตามความ
เคลื่อนไหว
ของ กสศ. ได้ที่

กสศ. น้อมรับฟังความคิดเห็นหรือหากมีข้อเสนอแนะ
ทุกท่านสามารถส่งข้อความมาพูดคุยกันได้ที่

Content@eef.or.th

และพบกันอีกครั้งกับจากใจผู้จัดการ
กสศ. ฉบับที่ 6 ครับ